

CLARKE ÉS KUBRICK JÖVENDŐLÉSEI

Éppen ötven éve, 1968 áprilisában mutatták be a „2001: Űrodüsszeia” című filmet. Az alkotók érezték, hogy jól sikerült, de arról sejtésük sem lehetett, hogy a benne megjelenő fantasztikus ötletek valósággá válnak-e 2001-re.

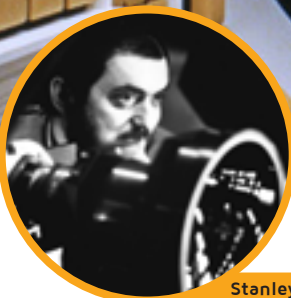
◆ Már a film születése is teljesen elütött a szokványostól. Stanley Kubrick rendező egy elgondolkodtató tudományos-fantasztikus filmet akart alkotni az emberiségről és a világúrról, de eleinte ez volt minden, amit ötletként felmutathatott. Hosszas keresgélés után jutott el Arthur C. Clarke-hoz, aki addigra már jó nevű, de korántsem világhírű író volt. Ha Kubrick tudományosan is felkészült társat keresett a munkához, akkor nála jobbat nem is találhatott volna.

A SZERZŐPÁROS KÜLÖNÖS MUNKAMÓDSZERE

Az angol születésű Clarke kiváló eredménnyel diplomázott matematikából és fizikából a londoni King's College-ban, és már egészen fiatalon radarszakértőként szolgált a második világháborúban. Elképesztően sokoldalú ember volt. Regényeket, novellákat publikált, tudományos műveket írt, őskori fossziliákat gyűjtött, bűváriskolát üzemeltetett. A legnagyobb tudományos eredményének azt tartják, hogy részletesen ő dolgozta ki először a Föld körül keringő távközlési műholdak koncepcióját. Sokan nem értették, miért nem szabadalmaztatta az ötletet még idejében, de ő csak nevetett, és kijelentette, hogy ezzel

nyilván véget nem érő pereskedéseknek tette volna ki magát. Az ötvenes években elköltözött Angliából, Srí Lanka szigetén, Colombóban élt.

Kubrick, a rutinos, híres rendező és Clarke, a tudós-író a közös munka szokatlan módját kísérelték meg. Abban megegyezett a véleményük, hogy egy minden részletre kiterjedő forgatókönyvet sokkal nehezebb megírni, mint egy regényt, így aztán a kettőt párhuzamosan csinálták 1964-től 1968-ig. Clarke nekiveselkedett az azóta ikonikussá vált könyv megírásának, miközben folyamatosan egyeztetett a forgatókönyvön dolgozó Kubrickkal. Szállodai szobák és angliai filmstúdiók között utazgattak ide-oda, miközben gyakran heves viták közepette, lassan és kínlódva építették föl a két művet. Clarke racionális emberként ragaszkodott egyes jelenségek részletes magyarázatához, Kubrick viszont sokkal ösztönösebben dolgozott, és leginkább álomszerű érzetet akart adni a filmnek. Egyszer mérgében le is akarta cserélni Clarke-ot egy másik íróra. Gyakran egész jeleneteket, fejezeteket dobtak ki és írtak újra, mire négy év munkával valahogy mégis összehozták a történetet.

Stanley Kubrick

Arthur C. Clarke

SZUPERPRODUKCIÓ IGÉNYES ZENÉVEL

Kubrick kíméletlen, maximalista zsarnok volt. Az egyik jelenet kedvéért a világ legnagyobb filmstúdiójában felépítettett egy komplett Hold-krátert, majd a mélyből kiásott idegen tárgy megjelenítése érdekében feltörette a padlót, és tényleg leásatott alatta a földre. Egy másik jelenethez egy huszonhét tonnás, tizenkét méter magas, három méter átmérőjű forgódobot állítottak össze, amivel a filmbeli űrhajó gravitációját létrehozó „centrifugát” jelenítették meg. A színészeket a súlytalanság látszata érdekében zsinórokról lógatták be egyes jelenetekbe, a különleges fénytrükkökhöz pedig forradalmian új kameratechnikákat fejlesztettek ki.

A közönség és a kritikusok egy része el volt ragadtatva, mások értetlenkedtek, néhányan dühöngtek. A hatalmas díszletek között zajló, gyakran álomszerű jelenetek és a zseniálisan kiválasztott klasszikus zeneművek viszont olyan élményt teremtettek, ami alól még a bírálók sem tudták kivonni magukat. A fő zenei téma Richard Strauss „Imígyen szóla Zarathustra” című grandiózus műve lett, a néma világűrben forgó űrállomást pedig a „Kék Duna keringő” kíséri. A csillagkapun való szürreális átrepülés alatt Ligeti György „Lux Aeterna” című zeneműve szól.

MEGVALÓSULT SCI-FI

A világhír feltartóztathatatlan volt, a könyv és a film fikatív eseményei pedig többször is átcsúsztak a valóságba. Két évvel a bemutató után, amikor az űrben, kétszáz ezer kilométerre a Földtől, az Apollo 13 fedélzetén tűz ütött ki, a parancsnoki modul kapitánya elmondta a híres mondatot: „Houston, adódott egy problémánk”, amely a 2001: Űrodüsszeiában hangzik el, amikor a Discovery űrhajó parancsnoka bejelenti, hogy baj van a számítógéppel. Az Apollo 13 parancsnoki modulját egyébként Odysseynak hívták. A Clarke által bemutatott parittyahatást – amikor egy bolygó gravitációs terét felhasználják egy űrhajó felgyorsítása érdekében – először 1974-ben, a Mariner 10 űrszondánál alkalmazták a NASA szakemberei.

Az elmúlt huszonöt évben rengeteg jóslat megvalósult a könyvből. Clarke leírta benne nemcsak a műholdak széles körű elterjedését, hanem az állandó nemzetközi űrállomás, a mobiltelefon, az online sajtó, a videotelefon, a tabletek és a hangvezérelt számítógép megjelenését is.

Clarke és Kubrick – bár nem voltak különösebben jó barátságban – sokáig tervezgették, hogy amikor tényleg eljön a 2001-es év, együtt ünnepelnek, de Kubrick 1999-ben meghalt. Clarke még kilenc évig élt, és a haláláig sajnálta, hogy ez a pezsgőbontás elmaradt. ♦

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

MENEKÜLŐGÉP

◆ Az ember menekülőgép. Az anyaméhet is elhagyja, pedig biztonságos neki ott! Ámbár statisztikailag az anyaméh egy ideje a legveszélyesebb hely a földön.

Megyünk valahonnan valahová. Egy lebombázott városból egy csillagló-villogó felé. Egy csillivilli otthonból az autentikusan lepukkant dél-amerikai kalandba. Az otthoni mindenből az óceáni sziget semmijébe, ahová hálni jár a wifi. Az otthon káoszából a hivatal vasalt eleganciájába. A hivatali csatákancaság helyett az életadó otthonba. Az otthon babaszagából egy hajóra, énekelni, mindig más szélességi fokon. Az elhagyatottságból az edzőterembe. Az edzőtermi klímából a valódi emberekhez. A jól idomított, öntudatos nőktől a naiv thaiföldi gyereklányokhoz. A thaiföldi prostisorról a hideg nyugati nők automatizmusaiba.

Nem mosok össze semmit semmivel. Nem minden szenvedés ugyanaz, léteznek komoly fokozatok. De azért minden szenvedés ugyanaz. Miközben mélységesen más is. Nem mindegy, hogy sikátori késelés vagy depresszió. Hogy nemi erőszak vagy önkezdeddel. Hogy shoppingolni vágyol, vagy éreznéd, hogy élsz. Hogy méltó munka vagy ne kelljen fegyvert viselni az utcán.

Mi, keletiek mind érezzük azt, amiről Djajic verse beszél. Titkon félünk, hogy sose fogunk nyugatinak látszani, elpirulunk, ha valaki mégis bennszülöttnek néz odaát. Ezek szerint sikerült a mimikri... Évekig treníroztak erre, mint egy francia idegenlégióst. Nyeltük a megaláztatást, hogy sose leszünk olyan jók, mint Shakespeare népe, a tökéletes kiejtés nem elsajátítható, egyes szokások zsigerből jönnek, az itthoni beidegződések dzsungel-lehűz, altat, befed, ne is próbálkozzunk! Mindeközben csodatörténetekkel edzették képzeletünket: *Puskás, Szilárd Leó, Korda, Zsigmond Vilmos, Vasarely* átszárnyalnak a határokon, betöltik a nyugati égboltot, elkápráztatnak mindenkit kreativitásunkkal. Mert mi olyat tudunk, mint senki más! Kár, hogy sose leszünk olyan jók, satöbbi, ne is próbálkozzunk. De bezzeg Puskás a lángoló égbolton, és így tovább. Libikóka a végtelenségig.

És ha aztán kijutunk, és odaérünk, és átszakítjuk a célszalagot, és a kövér határőr azt se tudja, hogy születésünk helyét már nem úgy hívják, már nem létezik, már egy másik világ épült a helyén. Sőt, ez nem is érdekli őt, mint ahogy nálam is leakadt a biciklilánc, és elvesztem a bolgár történelmi tények sűrűjében, amikor valaki három óra hosszat mesélte az igazát. Egy biztos, mi ahhoz képest kismiskák vagyunk! És akkor szerbet, horvátot, románt, albánt nem is hallgattam...

Szóval elmenekülünk és beolvadnánk, bár ahová menekülünk, oda is visszük fenntartásainkat, nézőpontunkat. És csak tízévenként egyszer sírjuk el magunkat, ha eszünkbe jut az a szó, hogy „zátony”, és hogy itt élünk zátonyok közt, mégis milyen régen nem használtuk. ◆

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

HONNAN-HOVÁ

Megint egy vers, amiről a gyerekkorom jut eszembe – és nyilván az olvasók közül is sokan ismerik az ilyen útlelvizsgálatok torokszorító tapasztalatát. Ahogy tereinket egyre inkább körbekerítjük, egyre inkább visszatér majd ez az érzés: vannak bennfentesek és kiszorítottak, kiváltságosok és páriák, kultúremberek és barbárok. Én, aki mindkettő voltam és vagyok, örökké határon állok, és mindig gyanús leszek, mert látják a szememben, hogy furdal a lelkiismeret. Ha az egyik oldalon állok, a másakra vágyom, ha pedig a másikon, akkor az egyikre. Aki ír: rögzít. Aki rögzít: megért. Aki megért: gyanús. Aki gyanús: magányos. Aki magányos: ír.

Ezt a körkörös logikát érzem ebben a versben is. Valaki átnyújtja az útlevelet, mögötte délszláv háborús tapasztalatokkal vagy elmesélt emlékekkel, valaki innen oda, keletről nyugatra utazik, de nemcsak a lepukkant vagy rommá bombázott helyszíneket viszi magával, hanem előre látja, előre tudja azt is, hogy mi várja odaát. Látja és érti a határort, azonosul vele, ismeri kávézási és sörözési és reggelizési szokásait, ismeri fáradságát, tudja családját, de még az álmaiba is beelát. Még meg se érkezett, és máris azonosul – ért és együttérez, mégis kívülálló marad. Mihez kezdjen az ilyen? Itt is, ott is magányos lesz, és mégsem magányos, hiszen bárki bőrébe belebújhat. Ő az, aki mindig emlékezni fog, mert az író dolga a tények rögzítésén túl a cselekedetek mozgatórugóinak a feltárása is: egyszerre történetíró, fotós, pszichológus, jövőkutató és csodálkozó gyermek.

Mi a száműzetés? Csak a haza elvesztése? De hiszen az otthon már a lebombázott városokkal együtt megsemmisült. A kilépés az ismerős közösség akolmelegéből? De hát aki élesen lát, az soha nem tudja lehuny szemmel átadni magát a közös vágyak és eszmék kábulatának.

Nem tudjuk, hogy ez a száműzetés politikai menekülés vagy egyéb oka van, egyet tudunk csak: rettentő gyorsan zajlik le, hiszen a légi közlekedés lerövidítette a távolságokat. Mint amikor az izzó vasat hideg vízbe mártják: azonnal bekövetkezik az állapotváltozás sokkhatása. A versben kimerevített pillanat ennek a sokknak a fájdalomosan lelassított folyamatát mutatja be, mint valami oktatófilmen. És erről eszembe jut egy emlék, a férjemé, de sajátom is lehetne: a száműzetés legelső pillanatában, amikor hosszú várakozás után megkapták a kivándorló útlevelet, a manikűrözött rendőrnő demonstratívan elkártyázgatott vele, mint aki bármikor eldöntheti, hogy nem adja oda. Errefelé mind ki vagyunk szolgáltatva a hatalomnak, és ez az üzőtség nem múlik el belőlünk, bárhová megyünk. ♦

Aleksandra Djajic A SZÁMŰZETÉS ELSŐ REGGELE

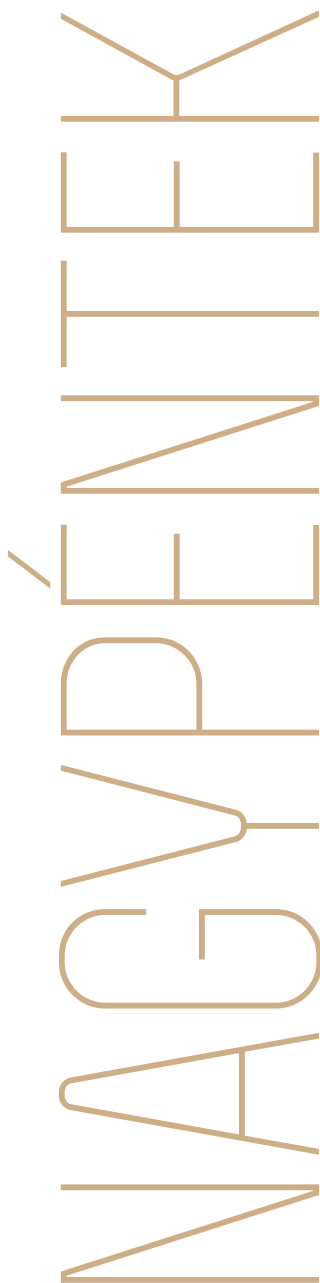
Rendkívül gyorsan játszódtott le minden:
a repülőjegy megvásárlása,
a repülőtérré való kijutás,
a charterjárat, amely késett,
a háromórás út.
És utána –
a határőrség tisztségviselője,
nem valami szívélyesen és főleg nem gyorsan,
ellenőrzi identitásomat
(útlevelemből lerombolt
városok leselkednek,
ám ez lenne az utolsó, amit ő
ilyen kora reggel,
éhgymorra...).
Kövér, álmos ujjai
nyomoznak utánam
láthatatlan erőháló
áramkörein keresztül,
de nem találják arcom,
nem vagyok rajta azok listáján,
akik szét akarják hordani a világot,
így, az éjjeli műszaktól és az esti söröktől
rezignáltan és fáradtan,
hosszas nyomozás után
beenged boldog világába
a rövid kávé,
a rövid emlékezet
és a hosszú, mély álmok világába.

»»» Bozsik Péter fordítása

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

*A Golgota-lépcsőn állok, kereszt nyomja vállam.
Hallgass, Uram, kérő szómra – bár nincs gyarlóbb nálam!
Ne fordulj el, Uram, tőlem – bár nincs gyarlóbb nálam!
Kérlek, Uram, ne utálj meg – bár nincs gyarlóbb nálam!
(Rónay György: Nagypéntek)*

◆ A költemény Rónay György utolsó verse, a halála előtti napokban vagy talán órákban írta, legalábbis a halálos ágyánál találtak rá kéziratára. Hallatlanul kemény vers, olyan, amelyet valóban csak a halál kapujában lehet írni. Nem szabad, nem is lehet hosszasan magyarázni. Nagypéntek a keresztthalál napja, és a költő Jézus halálának előzményére gondol, amint a Golgota, másnéven Kálvária magaslatára felvezető lépcsőn áll. És ott áll a költő is, immár az utolsó lépcsőfokon. A halál közelébe érkezett ember gondolkodása a haldoklása magányában, mindentől lecsupaszodva a lényegre egyszerűsödik le, a végső kérdésekre, a végső kérésekre. A Golgota-lépcsőn áll: így kezdődik a költemény. Minden ember alaphelyzete ez, mindenki a Golgota-lépcsőn áll, végső soron a bűn miatt, amelyet nem vagyunk képesek levetni magunkról, sem jóvá, sem meg nem törtéنتé tenni. Ha nincs megváltás, mindenki a Golgota-lépcsőn áll, öreg és fiatal, csak a lépcső más-más fokán. Ha nincs megváltás, akkor a póre igazság szerint mindenki a kárhozát halálára van ítélve. A nagyhét, nagypéntek gondolkodásra készítet: igazság szerint nekem kellene függenem azon a kereszten. Miért nem én függök ott mégsem? Miért az ártatlan Jézus? Valamennyien túlélők vagyunk, akik az isteni igazságosság szerint mindennap, minden órában megkaphatnánk halálos ítéletünket. De nem kapjuk meg, és ez színtiszta kegyelem.

A vers második része kérő ima. *Hallgass, Uram, kérő szómra – bár nincs gyarlóbb nálam!* Igen. Istennek semmi ésszerű oka nincs arra, hogy meghallgassa a bűnös ember kérő szavát. Mégis megteszi, az ember pedig, a legbűnösebb is kérheti ezt tőle: *Ne fordulj el, Uram, tőlem – bár nincs gyarlóbb nálam!* Isten olykor bizonyos kénytelen elfordítani rólunk a szemét, mert ha ránk néz, nem szép az, amit látnia kell, hiszen naponta rútítjuk el az ő hajdan szépséges képmását önmagunkban gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással. Csak az a tudat lehet vigaszunk, hogy ha a szemét elfordítja is, a szívet soha nem fordítja el senki emberfiától az Isten.

És a költemény végén a félelmetes lehetőség: *Kérlek, Uram, ne utálj meg – bár nincs gyarlóbb nálam!* Istennek minden oka és alapja megvolna arra, hogy megutálja az embert, aki olykor nagyon is méltó erre. Ahogy Izajás próféta írja könyve legelején (1,5): minden fej beteg, minden szív erőtlen, minden test teli sebekkel, gennyedő keléssel és fekélyel. Ilyen a megváltás nélküli ember. És Isten mégis szereti, meggyógyítja, megszabadítja a bűntől és a haláltól, új életet ad neki, megváltja. Ez a húsvét titka. ◆

André Derain (1880–1954): Csendélet kálváriával. Olaj, lenvászon, 65,5x57,5 cm, 1912.

VÁRAKOZÁS

Terék Anna

A földre fekszik az éj. Úgy szorítja rá magát, mintha nem tudna már többé múlni az idő. Szétgurul a sötét, kacag; a fűben hempereg, eloldja a nap utolsó sugarát is, csak hempereg, csak kacag, tépi két kézzel a fényt elő a fák közül, s a süppedő nap után hajtja.

Lassan issza be a föld a napot, szénfekete kávé, végnélküli, mély gyomor. Az idő csak áll, nem tud megmozdulni.

Feketére festi az esteledés a ház falát. Kapaszkodik az ablakpárkányba, rántja le magához az üvegről visszatükröződő, hosszú délután utolsó lángját. A szél a ház mögé áll, onnan nézi, hogy vált át az ég színe egyre sötétebbre. Mint összevert test foltjai, úgy merül egészen feketébe az ég sötétje. Körbeöleli a fákat, a küszöbön ácsorgó kutya lihegő testét, megmarkolja a tehén hátát, és húzza, húz mindent maga felé a sötét.

A nő a nyitott ajtóban áll, vállával a félfának dőlve. Nézi, nézi az esteledést, karjaiból kicsúszik a fáradtság. Ráncai közé bújjik és megnyújtja arcát az este. Fázik a lába, fázik a bőre, két karját a mellén összefonja, hosszan szívja le a levegőt, s mintha nem tudna tüdejéből a lélegzet kijutni. Lábához telepszik a kutya. Talán fél a sötétől, az esteledéstől. A ház szinte összeroppan a fekete ég alatt. Nem tudnak kigyúlni a csillagok. A nő arcát dörzsöli, fázni kezd a keze. A kutya csak nézi, fejével a lábát megböki, de nem koldul simogatást.

A megvakult ég alatt görbülnek a fák, az este a ház tetejére fekszik, súlyától meghajlik a szoba. Lámpát gyújt, a kutya a konyhába követi, az asztal alá fekszik, onnan nézi gazdáját, fület hegyezi.

Tányér és kés az asztalon, a pohárban állott víz pihen. Az asztalra ülnek a porszemek, s nézik, ők is nézik a nőt.

Tenyereből hiányzik valami, a kés felé nyúl, kenyeret vág, vajjal ken. Fázik, a kutyához tolja lábát, nedves orr hűti ki szoknyából kilógó lábait. Nézi az égőt, hallgat, vár egy kicsit, aztán az ablak felé fordul, s mintha tudná, kint hallani fogja majd valaki, lassan mormolni kezd.

– Hát így hül ki nélküled majd minden. Az ég, a föld, a kezem, a fejem. A bőröm, a szám vacog. Nem tud a helyedre levegő jutni. Semmi sem tud a helyére kerülni. És csak fázik, fázik ettől a magánytól az ember.

A kutya kikullog a nyitva hagyott ajtón, a szelet szagolja, de nem mozdul az este. A nő az összeszedett ruhákat hajtogatja, simítja kezével a zsinór nyomát, a ruhába mélyedt ráncot. Hallgat, fülel ő is, valami neszt vagy zajt vár. Még pár perc, s az éjjel elnyeli a szürkület maradék fényét, összeolvadnak mind az árnyékok.

Két gyerek szalad be a házba, koszos az arcuk, tele a szájuk nevetéssel. Nadrágjuk szakadt és csupa por, egészen szürke a színe. Körbeszaladják az asztalt, aztán anyjukhoz bújnak, kötényébe törlik piszkos arcukat. Az anya végigsimít a két kócos fejen, csak a szájával mosolyog, mosakodni küldi őket, majd az asztalhoz visszaül, újabb karéj kenyeret ken.

A két fiúcska asztalhoz ül, majszol, teli szájjal is nevetnek. Egymás után fogynak a vajas kenyérszeletek, a két fiú csendben majszol, anyjuk csendben figyel, majd a jóllakott gyerekeket mosdani küldi, mosogat, majd ágyaz, fáradtan hajlong a szoba görbe árnyékai közt. A két fiút az ágyba parancsolja. Nehezen bír velük, teli étellel mindkettő szemé, hangosan nevetnek, apjukat várják.

– Hiába várjátok, messze jár most tőlünk. De holnapra hazaér. Csak bújjatok már ágyba, ideje aludni.

Kilapítja a földet a sötét ég, elterül a világ. Mintha dőlne ki egymás után a sok fa, a kapu, kerítés és ház, belesimul az egész táj az éjbe. Szemét lehunyja a két nevetős gyerek, apjukra gondolnak, aztán elszunnyadnak.

A nő az ablaknál ül, kémleli a tájat, férjét várja haza, de napokig várhat. Mint akinek nincs nyugalma, csak járja körbe a végeket. Fájó lábát húzza, ételt kér, kéreget, ahol befogadják szállást kér, és mesél. Meséli életét esténként, ahol csak lehet, csatáit, sérüléseit, s mindent, amit látott. Hiányával hűti ki lassan az egész tájat.

Az éjjel belemarkol a tájba, s lassan elalszik minden. A kutya van csak ébren, gazdasszonya lábához telepszik, nézi arcát, ahogy a nő csendesesen alszik. Álmában megmegrázkódik, s mint aki rendületlenül vár, lassan, hosszan simítja végig a feje melletti párnát.

12 részes sorozatunkban az Arany-émlékévet ünnepelve kortárs írók és költők Arany János által inspirált műveit közöljük a hozzájuk készített vizuális újraértelmezéssel együtt.

Melyik vers alakjára emlékeztet a vonuló tömegben álló sánta Sanyi? Játsszon velünk!

Küldje el a helyes választ a hónap utolsó napjáig a szerkesztoseg@kepmas.hu e-mail-címre! Instagram-játék! Ha pedig van hozzá kedve és ihlete, hozza létre az eredeti vershez kapcsolódó képi alkotását, és töltsse fel #aranykepmas megjelöléssel Instagram-oldalára. Sorsolás a következő hónap első munkanapján. A nyertest e-mailben értesítjük, nyereménye Lackfi János és Szabó T. Anna „Ikertükör” című kötete.

ÁPRILISI KIMENŐ

BANFF HEGYIFILM FESZTIVÁL

Minden évben ezen a fesztiválon mutatkoznak be a legújabb hegyisport témájú dokumentumfilmek, az alkotások némelyike tőlünk távoli kultúrák mindennapjaiba is bepillantást enged. A My Irnik című filmben egy férfi beleszeret északba és egy nőbe a kanadai sarkvidéken. Az ifjú apuka előtt nagy feladat áll: fiának próbálja átadni mindazt az ősi tudást, amit még neki is tanulnia kell. A The Last Honey Hunter pedig egy történet a nepáli kultúráról és a Himalája hegyei között élő utolsó „mézvadászról”.

Budapest, Corvin Mozi, 2018. április 11–13.

VILLÁNYI BORZSONGÁS

A Borzsongáson lesz májusfaállítás, jazz és rock'n'roll, magyar táncház és latin tánc tábor, grillezőverseny, kézműves foglalkozások, villányi borok és ételkülönlegességek. Az eseménysorozat kiemelt programja a Dülőfutás Palkonyán: ebben a csodaszép környezetben még nagyobb élmény lehet a mozgás.

A Villányi borvidék településein, 2018. április 28–május 1.

SZENTENDREI TAVASZI FESZTIVÁL

A rendezvénysorozat áprilisi műsorába bekerült egyebek mellett egy filmzene koncert, egy Kié vagy, mondd? című zenés színdarab, amely a 30-as éveket idézi meg, egy bemutató A kulisszák mögött címmel és a Legyetek jók, ha tudtok című musical a Budaörsi Latinovits Színház és Műszák Társulat előadásában. Ez utóbbi előadásban Fülöp atya árva gyerekek nevelőjeként küzd az ördög ellen, hogy megóvja a világot a kárhozattól és megmentse legkedvesebb nevelt gyermeke lelkét a pusztulástól. Ám a végső harc nem úgy alakul, ahogy eltervezte.

Szentendre, 2018. április 30-ig

DÉS LÁSZLÓVAL LÉP FEL A SZENT EFRÉM FÉRFIKAR

Az Orientale Lumen 2018 sorozat második koncertjén Dész László szaxofon improvizációi reflektálnak a férfikar által előadott ősi és kortárs dallamokra, amelyeket a nagybőjti és húsvéti időszak keleti és nyugati egyházzenejéből válogatnak. A grúz, görög, szír-maronita és arámi énekek mellett

megszólal Leszja Dicsko kortárs ukrán komponista, a fiatal olasz zeneszerző, Alberto Schiavo egy-egy műve, valamint Dukay Barnabás egyik darabjának itt lesz az ősbemutatója.

*Belvárosi Nagyboldogasszony Főplébániatemplom,
2018. április 14.*

BARTÓK-MŰSOR

Herczku Ágnes és zenésztársai legújabb Bartók-műsorát „Zene húros hangszerekre, ütőkre és énekszóra” címmel rendezik meg. Az énekesnő most a népi ének hangvétele mellett újabb ötlettel segíti a feldolgozást: ez pedig az eredetileg zongorára írt művek cimbalmos átirata.

A népdalénekesnek április elején új, Hozomány című lemeze is megjelenik, amelyen mezőszéki, visai gyűjtésének eredeti, valamint mai, népzenekezzel előadott dalai szerepelnek.

Budapest, Zeneakadémia, 2018. április 17.

„MA IS SZÜKSÉGÜNK VAN HŐSÖKRE” EGRI CSILLAGOK A NEMZETI SZÍNHÁZBAN

Ajánlja: Demeter Anna

Március 9-én mutatták be egyik legsikeresebb magyar regényünk adaptációját a Nemzeti Színházban. Az előadást Vidnyánszky Attila rendezte, a színpadi átiratot Zalán Tibor készítette, a társrendező Zsuráfszky Zoltán koreográfus, a Magyar Nemzeti Táncgyűttes vezetője. A kiváló színészek mellett a táncosok munkája is lehengető. A 2015-ben bemutatott „Körhinta” és az egy évvel ezelőtti „Csíksomlyói passió” után harmadszorra dolgozik együtt a színház és a táncgyűttes. Ahogyan Zsuráfszky Zoltán a bemutató után fogalmazott, a szavak és a dobantások értéke összefonódik, és ami igazán lényeges, hogy Gárdonyi szavait visszhangozzák.

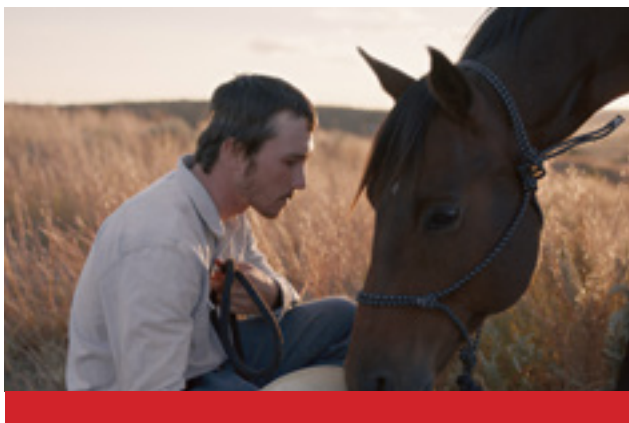
Nemcsak monumentális, gazdag látványvilágú, színes darabot láthatunk, hanem teljesen újszerű megközelítést is. Az egrí hősök kalandjait, kudarcait, szerelmét ugyanis a várvédő gyerekek szemszögéből nézhetjük végig, akik megteremtenek egyfajta intimitást, és hozzászólnak a történet megrendítő megjelenítéséhez is. Az előadás a gyermekkori emlékeket is mozgósítva idézi fel a hősiességet és a hazaszeretetet – Vidnyánszky Attila szerint hősökre ma is szükségünk van.

TITANIC FILMFESZTIVÁL

A fesztivál idei vendége Izland lesz, de láthatunk majd iráni, indonéz, lengyel, kazah és brazil alkotásokat is. Vetítik Andrus Kivirähk Ördögös idők című regényének filmfeldolgozását (amolyan észt Indul a bakterház), a Veszett idők című ausztrál drámát, a Ghost Story című filmet Casey Affleckkel a főszerepben és a The Rider című alkotást is.

Budapest hét helyszínén, 2018. április 4–13.

HÚSVÉT A SKANZENBEN

A Szabadtéri Néprajzi Múzeum programján hagyományörző csoportok részvételével megelevenedik a húsvéti locsolkodás szokása. Emellett tojáspatkolás és -festés, játék- és ékszerkészítés, gyertyamártás, bábszínház, koncertek és gólyalásbasok várják a családokat.

Szentendre, 2018. április 1–2.

ELVARÁZSOLT SZIGET

A Vajdahunyadvárban nyíló új kiállítás és játék képzeletbeli utazásra hívja a látogatókat, ahol feladványok, fejtörők sora várja a család kisebb és nagyobb tagjait. Most kiderül, újra tudjuk-e indítani a veszteglő dzsungelvasutat, át tudunk-e kelni egy elefánttal a Tű-fokon, meg tudjuk-e fejteni a Majomszikla titkát. A játék végén jutalom várja a gyerkőcöket.

Budapest, Vajdahunyadvár, 2018. május 13-ig

OLDTIMER SHOW

Az idei eseményen is különleges autókat állítanak ki, láthatunk többek között Moszkvics rendőrautót, Bugatti sportautót, gőzmozdonyokat, traktorokat és fakerekű antik autókat is. A családokat állatsimogatóval, népi játékokkal, Gasztró utcával, ugrólóvarral várják, illetve olyan mezőgazdasági termelőeszközöket is ki lehet próbálni, mint a daráló, tökpucoló és a kukoricamorzsoló.

Budapest, Magyar Vasúttörténeti Park, 2018. április 13–15.

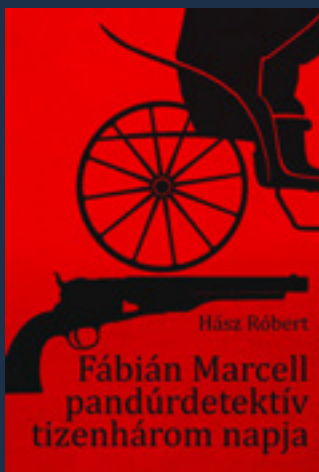
SZÖVEG –
MIKES KRISZTA

SOROZAT –
OLVASÓSAROK

FÁBIÁN MARCELL PANDÚRDETEKTÍV TIZENHÁROM NAPJA

Olyan jó úgy olvasni egy regényt, hogy belemerülünk, és nem számít az idő, kipislogunk éjfél körül az órára, és úgy döntünk, hogy bár holnap korán kell kelni, de még belefér fél óra. Így elvárásolni az olvasót csak kevesek képesek, *Hász Róbert* képes erre, faljuk a legújabb könyve, egy krimi oldalait, és találgatunk, ki lesz a gyilkos, és mi az indíték, ki a kitett gyermek apja, anyja, és miért mondtak le róla.

Hász Róbert szinte minden könyve más korokban játszódik, hol történelmi a téma, hol egy nő szemszögéből mesél el egy huszadik századi történetet, hol az ókorba keveredünk, vagy éppen csillagászati kitérőt teszünk, és a Vénusz vonulásában merülünk el az 1760-as évek idejében, hol János apostol Pátmosz-szigeti elvonulásán gondolkozunk. Így a legfrissebb írását kíváncsian vártam: mi lesz a téma, a stílus, a korszak, a regénytípus? A válasz megérkezett: krimi, a 20. század eleje egy vajdasági kisvárosban, Zomborban, a főhős *Fábián Marcell*, egy ifjú és roppant szimpatikus detektív. A cselekmény élvezetesen, a legnagyobb regényírókat idéző mesélős, láttató módon, élményszerűen, változatosan, több szálon végigfuttatva, a legutolsó oldalig kivárva, az olvasót élénken tartva íródott.

A helyszín a Vajdaság, amelyet negyedszázada a délszláv háború kitérése miatt hagyott el. Számára természetes a nemzetiségek együttélése, hiszen ezen a tájon évszázadok óta ez így volt természetes. A századelő hangulata – bérkocsi, keménykalap, szivarfüst, macskaköves utcák, ködös esték – az első lapoktól fogva rabul ejt minket, szinte ott sétálunk mi is a főhőssel, más élettempót fölveve, szemlélődve, töprengve. A bűntények mellett az élet alapvető dolgairól: házasság, hit, hála is elgondolkodtat a szerző. Hász Róbertnek, a Tiszatáj főszerkesztőjének hetedik regényét ajánlom figyelmükbe! ♦

Hász Róbert:
Fábián Marcell pandúrdetektív tizenhárom napja.
Kortárs Kiadó, 2017. 360 oldal

hirdetés

ÖRÖMHÍR MINDENKINEK!

FIATALOKNAK
IDŐSEKNEK
CSALÁDOSOKNAK
EGYEDÜLÁLLÓKNAK

WWW.KATOLIKUSRADIO.HU • INFO@KATRADIO.HU • 06 1 255 3333

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

SOROZAT –
FRISS FORGÁCSOK

FELJELENTETT IRODALOM

◆ Folyton nyavalygunk, hogy a versnek nincs társadalmi hatása, erre tessék, egyik tankönyvben olvasható szövegemből parlamenti interpelláció lett, mert hogy nem hordozza eléggé az igaz magyar értékeket, blabla, satöbbi. Büszke voltam rendesen. Akkor is nagyon kihúztam magam, amikor a Jelenkorban megjelent, takonyról szóló, gyerekes szövegem miatt feljelentettek a Baranya Megyei Közgyűlésnél. A feljelentés értékéből némicskét levont, hogy az önkéntes felháborodó saját, álnéven közölt, száz százalékig hazafias és elkötelezett költeményeit ajánlotta az enyémmhez hasonlók helyére. Máskor egy puszkilodós gyerekversért felháborodva felnyomtak a Dörmögő Dömötörnél, mondván, undorító az apa, aki össze-vissza csókolgatja gyerekeit. Sajnáltam a szegény levélíró, nem lehetett könnyű gyerekkora, s most rajtam kell revansot vennie érte. Szép kis kitüntetés az ilyesmi, látszik, hogy komolyan veszik az embert. Mondjuk ez ma már szerencsére súlytalan, jóval ijesztőbb lehetett, amikor Radnóti, Kassák, Babits vagy József Attila valóban bíróság elé került, és magas pártfogó után kilincselhetett egyes verssorok miatt. Az ilyesmi nem túl romantikus emlék, kár visszasírni.

Fontos lenne, hogy ne kötelező kelkáposzta-főzelékként nyomjuk le az irodalmat a diákok torkán, inkább legyen hab a tortán. Kevesebb tudós, irodalomtörténeti okoskodást, több frappáns, embrenyelvű magyarázatot. Könnyíteni a túl archaikus szövegeken esetleg, melléjük rendelni olvasmányos kortárs művészeteket, különböző korokból

való verset-prózát. Hogy látni lehessen, mennyire ugyanúgy szólhatnak más-más századok költői. Vagy mennyire másképp. Szélesíteni a szemhatárt távol-keleti és amerikai szerzőkkel. Nem elhagyva remek klasszikusainkat, akikről pár lazább, színesebb alkotás is elférne. És ami a legfontosabb: nem lecsapni kellene a labdákat holmi definíciókkal, hanem felívelni, hogy fejlődjön az asszociatív szövegértés. Jelentéskörök legyenek, ne kötelező mondanó... Indulj el sok úton, ama bizonyos egy helyett.

Kár, hogy irodalomoktatásunk (talán a matekkal versengve) arra hajt, legyen „egyetlen jó megoldás”, és azt kéri számon. Pedig az irodalom a minél több jó értelmezés terepe, egyre gazdagabban, árnyaltabban kéne tudni kibontani a szövegeket. Hogyan hangzik a „Nincsen apám...” egy ötévestől, hogy mondaná egy nyolcvanéves? Egy nő, egy férfi? Egy kétségbeesett, egy cinikus? Ez elképesztő izgalmas nyomozás, finom játék, sajnálom, hogy sokan kimaradnak belőle.

Érdemes felhagyni azzal a túlon túl romantikus elképzeléssel, hogy nem baj, ha szépen éhen halnak a művészek, mert szenvedéseik annál több igazgyöngyöt termelnek mindenki javára. Én bizony szívesen meghallgatnék egy-két kései Mozart-szonátát vagy Radnóti-őszikét. Fogyasszunk művészetet, segítsük vele az alkotókat! És ha már szépen bevonalkódoztuk, piacra dobtuk az irodalmat, ha a kultúrpolitika ezt már támogatta az esélyegyenlőség jegyében, akkor kezdjünk beszélni arról, mennyivel több ez, mint pusztá termék... De nem fordítva. ◆

KÉPMÁS-ESTEK

MÁRCIUSBAN KÉTSZER IS TALÁLKOZHAT VELÜNK A VÁRKERT BAZÁRBAN.

V4 SOROZATA

NEHEZEN „SZÜLETŐ” SZÜLŐK

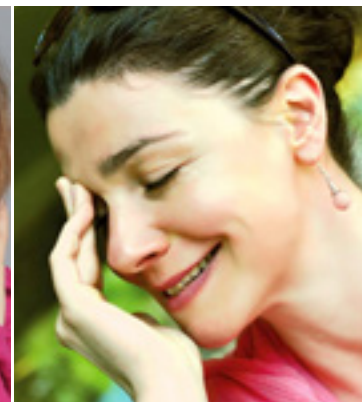
MIÉRT GONDOLJÁK MEG ALAPOSAN
A GYERMEKVÁLLALÁST A FIATALOK?

A **Kerekasztal Színházi Nevelési Központ** művészeinek közreműködésével interaktív vitaszínházra invitáljuk a fiatalokat családalapítási dilemmáikról. A kérdéseket egy pár hónappal ezelőtt tartott brüsszeli konferencia V4-es workshopja inspirálta. Az est vendége a brüsszeli rendezvény egyik résztvevője is, **Enyedi László**.

Moderátor: **Szám Kati**, a Képmás főszerkesztője

Helyszín:
VÁRKERT BAZÁR
1013 BUDAPEST
RENDEZVÉNYTEREM

Időpont: 19 ÓRA
2018. **04.03.**

CSALÁD ÉS MŰVÉSZET SOROZAT

A LEMEZ KÉT OLDALA – AVAGY MINDENNAPI JÁTSZMÁINK

Hogyan változik véleményünk és viselkedésünk attól függően, hogy épp milyen szerepben vagyunk jelen egy-egy élethelyzetünkben, hogy éppen anyaként, feleségként vagy anyósként mondjuk meg a „tutit” ugyanarról a dologról? A szórakoztató, ám nagyon is ismerős jelenetek között szakértőnket, **Kozma-Vízkeleti Dániel** kiképző családpszichoterapeuta, klinikai szakpszichológus kérdezzük arról, mi minden rejlik a humoros történetek mögött

Janikovszky Éva **A lemez két oldala** című művéből **Tollár Mónika** rendezett előadást, amelyből **Horváth Lili és Kovács Vanda** olvasnak fel részleteket.

Moderátor: **Szám Kati**, a Képmás főszerkesztője

Helyszín:
VÁRKERT BAZÁR
1013 BUDAPEST
VETÍTŐTEREM

Időpont: 19 ÓRA
2018. **04.19.**

A RENDEZVÉNYEN VALÓ RÉSZVÉTEL ELŐZETES,
VAGY HELYSZÍNI REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ +36/1/3651414
SZERKESZTOSEG@KEPMAS.HU

ONLINE REGISZTRÁCIÓ: KEPMAS.HU/KEPMAS-EST

A RENDEZVÉNYEN VALÓ RÉSZVÉTEL ELŐZETES,
VAGY HELYSZÍNI REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.

BELEPŐ EGY KÉPMÁS MAGAZIN, AMELY
A HELYSZÍNIEN IS MEGVÁSÁROLHATÓ.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ +36/1/3651414 · SZERKESZTOSEG@KEPMAS.HU
ONLINE REGISZTRÁCIÓ: KEPMAS.HU/KEPMAS-EST

RENDEZŐ: **KÉPMÁS**

KÖZREMŰKÖDŐ:

TÁMOGATÓK:

RENDEZŐ: **KÉPMÁS**

KÖZREMŰKÖDŐ:

TÁMOGATÓK:

(B)ORSZÁGIMÁZS AVAGY FOLYÉKONY ARANYUNK

Április 10. és 12. között Budapest ad otthont az International Wine Tourism Conference, Exhibition & Workshop (IWINETC) konferenciasorozat tizedik, jubileumi rendezvényének. Az esemény inkább a szakma, mint a nagyközönség előtt ismert, azonban a borturisztika legnagyobb presztízsű konferenciájáról van szó, vagyis ez hatalmas lehetőség, hogy a magyar borvidékek bemutatkozzanak a turisztikai szakíróknak és utazásszervezőknek. A rendezés jogának elnyerése egy újabb fontos elismerés Magyarország mint izgalmas bor- és gasztroturisztikai desztináció számára, hiszen a Michlen díjátadó gálának is Budapest adhatott otthont idén márciusban.

♦ Magyarország már nemcsak a bulinegyed vagy a Balaton miatt vonzó turisztikai célpont, hanem a világ gasztronómiai és borturisztikai térképeire is felkerülünk az elmúlt évek fejlesztéseinek és átgondolt stratégiájának köszönhetően.

2013 júniusában részt vehettem egy háromnapos kerékpártúrán a Fertő-tó burgenlandi részén. Tökéletes utak, virágzó cseresznyefák, biodinamikus borászatok, organikus kertészetek, fine dining éttermek, luxushotelek és muskátlis panziók szegélyezték kalandozásaimat. Minden roppant tökéletesnek tűnt, zöldebb volt a szomszéd kertje. Élénken él bennem a purbachi „Haus am Kellerplatz” vinotéka is, ahol a Lajta-menti hegység borgazdáinak 350 tételéből vásárolhattunk, és újtechnológiát idéző automata boradagoló robot segítségével 64 féle bort kóstolhattunk a tizedfok pontossággal temperált, zsetonnal működő rendszerben.

Teltek az évek, én magam is felnőttem a borhoz: hétvégenként a bulinegyed helyett egy palack jó bort választok szombat estére, és amikor tehetem, meglátogatom a 22 borvidékünk közül a kedvenceimet. Az elmúlt évben megfordultam Tokaj-Hegyalján, Badacsonyban, Sopronban, Szekszárdon, Egerben, ezekről a Képmás hasábjain is olvashattak. Egy ilyen kiruccanás alkalmával a szekszárdi Posta testvérek mesélték kitűnő kadarkájuk kóstolása közben, hogy a biodinamikus szőlőtermesztés náluk azt is jelenti, hogy az őzek és szarvasok „komolyan besegítenek a hajtásválogatásban és a fűrtselekcióban”. Ott rádöbbentem, hogy nekem inkább a természetes lazaság adja a színvonalas körítést a borhoz, nem a robotika. Kifakultak emlékeim a purbachi kertről, és megértettem, hogy a borturisztikai élményekben a legmodernebb technikáknak és az ősi hagyományoknak egyforma helyük és szerepük van.

A Szent Tamás dűlő Mád felett

Tarcsló

Berecz Stéphanie pincéje (Kikelet Pince, Mád)

Tarcali szőlőmunkás

Csakúgy, mint a profi marketingmunkának, ugyanis hiába termeljük a világ egyik legjobb desszertborát, ha rajtunk kívül kevesen értesülnek erről, és még kevesebben látnak ezen túl. Ezért kiemelkedő lehetőség hazánknak, hogy a 10. IWINETC-t Budapesten rendezik, és a kétnapos konferencia után workshopok és szervezett túrák keretében testközelből ismerkednek meg a magyar borvidékekkel a nemzetközi borturizmus véleményvezérei.

Külföldön szinte kizárólagosan Tokajhoz kötik a magyar borokat, így érthető, hogy a Magyar Turisztikai Ügynökség mint az állami bormarketingért felelős szervezet is erre összpontosít marketingben és a fejlesztések terén, hiszen kell egy zászlóshajó olyan értékes borvidékeink befutásához, mint például Villány, Szekszárd vagy Badacsony.

Hegyalján már a rendszerváltás előtti években megindult az újjáépítés, kezdetben alulról szerveződve – a két világháború és a kommunizmus évtizedei ugyanis alaposan megviselték a királyok borának több évszázados hagyományait. A munka negyed évszázad után kezd beérni. Jól jelzi ezt, hogy a brit *Guardian* neves szakírója, Fiona Beckett szerint 2017-ben tokaji furmintot volt érdemes inni a szigetországban. A furmintot Magyarország másik szenzációs borának nevezte a *Forbes* hasábjain a New York-i Thomas Pellechia független borszakíró. A szintén brit *Evening Standard* pedig „Miért fogunk idén mindannyian magyar bort inni?” című cikkében arról jelentett, hogy a brit Lidl különleges nemzetközi borokat bemutató válogatásának legkeresettebb darabja a tokaji késői szüretelésű féledes bor, de a száraz Dereszla furmint is nagyon népszerű a vásárlók körében. A Lidl borbeszerzői 2017 tavaszán tanulmányi úton vettek részt hazánknak, melynek szervezésében a Magyar Turisztikai Ügynökség is

A Megyer-hegyi tengerszemhez vezető út Sárospatak közelében.

közreműködött. A brit Lidl eladott borainak harmada tokaji, ez 2016-ban hatmillió palackot jelentett, ami a 2015-ös eladások duplája, és arányaiban két másik kiskereskedelmi lánc (Waitrose, Marks & Spencer) is hasonló bővülésről számolt be.

Persze az ígéretes trendek mellett tennivaló is akad. A február 22–23-án Egerben rendezett 19. Szőlészeti és Borászati Konferencián Elizabeth Gabay (Master of Wine) előadásában kiemelte, hogy 2016-ban is 1,3 euróba került az összes exportált magyar bor literje, eszerint „az olcsó borok alternatívájaként tekintenek a magyar borokra a világ nagy részén”. A neves borszakértő összegzésében kifejtette, hogy sok országban lenne nagyon jó esélye a magyar boroknak, de csak kitartó munkával lehet ezt elérni.

Ez a munka a borhoz kapcsolódó élményturizmust is magában foglalja. Mád felett Szokolay Ákos, a Budaházy pince borásza vezetett körbe. Szerinte „ez itt Hegyalja Monte-Carlója”, mindent kielégítő szálláshelyekkel, a fine dining Gusteau Kulináris Élményműhellyel és az ország legdrágább földterületeit tartalmazó Szent Tamás-dűlővel. A közeli Tarcalon Berecz Stephanie (Borászok Borásza 2014) nyitott hangulatos borkostolót és kávézót, tőle pár háznyira Bartha Gabó a Terrapolisban várja permakultúrás kertjével, kóstolóival és a fine dining határán egyensúlyozó egyedi vacsoráival a betérőket. Egyéb látnivalóban sincs hiány, említhetjük a bodrogkeresztúri pincéket vagy a bodrogkisfaludi vendégházakat, a Megyer-hegyi tengerszemet, a Zemplén Kalandparkot Sátoraljaújhelyen, Boldogkő és Regéc várait, a vizsolyi Bibliát, a Bodrogzugot Tokajnál. Az állami és a magánszektor mellett a természet és a történelem is azt szolgálja Hegyalján, hogy évszázadok óta luxusborként becsült folyékony aranyunk, a Tokaji Aszú ismét legszebb fényében csillogjon minden pohárban. ♦

VÁRKERT MOZI

MŰVÉSZETI FILMEK A
VÁRKERT BAZÁRBAN

A művészet templomai –
Botticelli: Dante pokla

BOSCH – A gyönyörök kertje

British Museum: Hokusai –
A nagy hullámon túl

Firenze és az Uffizi Képtár

Forradalom: Az orosz
avantgarde születése

Raffaello: A festőfejedelem

Kincseskamrák – Titkos múzeumok

varkertbazar.hu

SZÖVEG –
MIRTSE ÁRON, zoológus

SOROZAT –
VADÁLLATOK KÖZELRŐL

UTÓDOK A LEGBIZTOSABB HELYEN

Az ember számára természetes, hogy a magzat az anya testén belül, az anyaméhben fejlődik, és így van ez szinte minden emlősállat esetében. Nem is igen szoktunk gondolni arra, hogy milyen hosszú út vezetett addig, amíg a szaporodásnak ez a hatékony, biztonságos módja megvalósult.

- ◆ Kezdetben volt a pete, amelyet lerakott a nőstény, és megtermékenyített a hím, majd sorsukra hagyták: az életnek ezek a csírái aztán sodródtak az óceánban, vagy láthatatlanul rejtőzködtek üregekben, falevelek alján, míg kikelt belőlük az új generáció. Az állatfajok legnagyobb része még ma is így szaporodik: nemcsak a fejletlenebb gerinctelenek, hanem még a gerincesek nagy része is, így például a halak vagy a kétéltűek többsége. Ez a módszer azonban nagyon sok veszteséggel jár: rengeteg petét, ikrát, tojást kell lerakni ahhoz, hogy akár csupán néhány utód felnőjön végül. Ezért aztán az állatok már elég korán elkezdtek különféle újításokat bevezetni annak érdekében, hogy szaporodásukat hatékonyabbá tegyék, utódaikat nagyobb biztonságban tudják.

NEM HAGYJÁK MAGÁRA

A biztonságos fejlődésre a legegyszerűbb lehetőség az, ha a petét, ikrát, tojást az anya (vagy néha az apa) nem hagyja magára, hanem őrzi, vagy magával cipeli. Számtalan példát ismerünk erre, kezdve a pókokkal, amelyek selyemfonalba burkolt kokonjaikat utánfutóként vonszolják a potrohuk mögött, vagy a rákokkal, amelyek a potrohuk alján sorakozó lábaikkal tartják a petéiket, egyes sügéreken át, amelyek ikráikat a szájukban költik ki, és egy darabig az ivadékot is ott nevelgetik, bezárólag egyes kígyókig, a krokodilokig vagy akár a madarakig, amelyek a tojásaikat őrzik, sőt, még a melegen

tartásukról is gondoskodnak, akár úgy, hogy korhadó növényi anyagok közé temetik be, amelyeknek a bomlása hőt fejleszt, vagy úgy, hogy a saját testükkel melengetik, amíg ki nem kelnek. Vannak azonban olyan élőlények is, amelyek nem érték be ezzel sem, és nem nyugodtak, amíg meg nem oldották, hogy petesejtjeiket biztonságban tudják a saját testükön belül, „a szívük alatt”.

PETE HELYETT ELEVEN GYEREKEK

Ehhez az első lépés a belső megtermékenyítés volt, vagyis az, hogy a petesejt a hímivarsejttel ne a szabadban egyesüljön, hanem az anya testén belül. Ez már a tojás kialakulásához is szükséges volt, hiszen annak szilárd védőburka, héja is csak a megtermékenyítés után, az anya testén belül alakulhat ki. A tojást azonban többnyire lerakják, és csak azután kel ki, de már az ízeltlábúak közt is vannak olyanok, például egyes csótányfajok, amelyek megvárják, amíg petéikben az embriók a testükön belül kifejlődnek,

és csak ekkor szülik meg őket, immár önálló életre képes lárvaként. A halak közt számos elevenszülő fajt ismerünk, ilyenek például az akváriumban is gyakran tartott fogaspontyok: a guppik, mollik és xifók. A hazai kétéltűek közt a foltos szalamandra az, amely nem petéket, hanem eleven lárvákat szül, de a hüllők közt is számos ilyen fajt találunk: a viperák neve például a vivipara, vagyis „elevenszülő” elnevezésből ered. Ez azonban még nem valódi elevenszülés, csak álelevenszülés.

TOJÁS A HASBAN

Az (ál)elevenszülő rovarok, halak vagy hüllők esetében ugyanis az anya testén belül fejlődő magzatot nem a nőstény vérkeringése táplálja, azzal nincs kapcsolatban. Még ha köldökzsinór van is, az is csak a tojás szikanyagával köti össze az embriót, ugyanúgy, mintha a fészekben fejlődne. Mivel a külső mechanikai hatásoknak nincs kitéve, tojáshéjra nincs

szükség: az eleve szülő kigyók utódai ezért csak kocsonyás burokokban fejlődnek és jönnek a világra. Számos előnye van ennek a szaporodásmódnak a tojásrakással szemben, és igen hatékonyan szolgálhatja a környezethez való alkalmazkodást. Az anakonda tojásai például árvíz idején vízzel elárasztva befulladhatnának, ha lerakná őket, a vipérák pedig azért tudtak viszonylag hűvös, magashegységi élőhelyeket is benépesíteni, mert a nőstény a testében tudja napoztatni az embriókat, oda kúszva velük, ahol éppen melegítik az éltető sugarak.

ZSEBRE VÁGOTT CSEMETÉK

Az igazi áttörést a méhlepény jelentette, ám addig még hosszú volt az út. Az erszényesek még nem rendelkeznek vele, ezért kicsinyeiket nagyon fejletlenül, mondhatni, még embrionális állapotban kell világra hozniuk. Emlőik az erszény belsejében található, ahová az aprócska, ám hihetetlen életerővel bíró újszülött önerőből mászik be, majd rászívja magát az egyik bimbóra, és el sem engedi, amíg már nagyjából kölyökállat formája nem lesz. Van olyan erszényes – az oposszum –, amelynek tényleges erszénye nincs is, kölykei egy sekély bőrredőben, szinte teljesen szabadon csüngnek a hasán, akár tizenhárman is, ugyanis ennyi

csecsbimbója van az anyának, kör alakba rendeződve. Az óriáskengurunak egyszerre csak egy kölyök van az erszényében, de kettőt szoptat, és emlőbimbói eltérő összetételű tejet termelnek a „zsebibaba” meg a kosztolni visszajáró növendék számára, míg az anyaméhben már a harmadik embrió fejlődik.

AZ ÉLTETŐ LEPÉNY

A legtökéletesebb megoldás a méhlepényes emlősöké: itt az embrió közvetlenül az anya vérkeringése táplálja. Hogy mennyi időt tölthet az anyaméh biztonságában, és mennyire gyámoltalanul kell kikerülnie a külvilágra, az sok mindentől függ. A rágcsálók kölykei többnyire fejletlenek, csupaszok, vakok és süketek, de van kivétel: a tengerimalac vagy a mezei nyúl például fejlett, szőrös utódokat ellik. A ragadozók újszülöttjei már szőrösek, de a szemük még csukva van, a majomgyerekek viszont nyitott szemmel születnek, és kapaszkodni is tudnak kézzel-lábbal (ezt a reflexet az emberi kisbabák is őrzik). A patások pedig néhány perccel vagy órával a születésük után már lábra is állnak, és szaladnak is, ha kell – szükségük is van erre, hiszen róluk a szó szoros értelmében elmondható, hogy nincs gyerekszobájuk, hanem rögtön a veszélyes nagyvilágba csöppennek az anyaméh biztonságos melegéből. ♦

LÉTEZIK OLYAN ÁLLAT IS, AMELYNEK A KICSINYEIT NEM AZ ANYA, HANEM AZ APA HORDJA KI. A CSIKÓHAL NŐSTÉNVE IKRÁIT A HÍM KÖLTŐTÁSKÁJÁBA RAKJA LE, ÉS OTT KELNEK KI BELŐLÜK A „KISCSIKÓK”.

AZ ANYAMÉH HELVETTESÍTÉSÉRE SOK ALTERNATÍV MEGOLDÁST KIFEJLESZTETT A TERMÉSZET. ÉLEN JÁRUNK EBBEN A BÉKÁK: A PIPABÉKA PETÉI, MAJD LÁRVÁI PÉLDÁUL AZ ANYJUK HÁTÁNAK BŐRÉBE ÁGVAZÓDVA FEJLŐDNEK, DE AUSZTRÁLIÁBAN LÉTEZETT OLYAN BÉKA IS, AMELY A SAJÁT GYOMRÁBAN KÖLTÖTTÉ KI AZ EBHALAIT – SZOMORÚ, HOGY EZ A FAJ FELFEDEZÉSE UTÁN KEVÉSSEL KI IS HALT.

ELSŐ HALLÁSRA MEGLEPŐ TALÁN, HOGY HA MÁR A ROVAROK VAGY A HALAK IS „FELTALÁLTÁK” AZ ELEVENSZÜLÉST, AKKOR A NÁLUK SOKKAL FEJLETTEBB MADARAK MIÉRT NEM? ÁM A VÁLASZ IS EGYSZERŰ: A REPÜLÉS MINÉL KÖNNVEBB TESTET KÍVÁN, VEMHESEN NEHÉZ SZÁRNYALNI.

A LEGKEZDETELEGESEBB EMLŐSÖK MÉG TOJÁST RAKNAK, DE A BELŐLE KIKELŐ UTÓDOKAT MÁR SZOPTATJÁK, NOHA EMLŐBIMBÓIK MÉG NINCSENEK, CSAK TEJMIRIGVEIK. ILYEN A KACSACSŐRŰ EMLŐS ÉS A HANGVÁSZSÜN.

AZ ANYAMÉHBE FEJLŐDŐ MAGZAT MÁR NAGYON SOKAT ÉRZÉKEL A KÜLVILÁGBÓL. A MENHELYEN SZÜLETETT KISKUTYÁK PÉLDÁUL SOKSZOR MÁR AZ ANYJUK ÁLTAL ELSZENVEDETT STRESSZ NEGATÍV ÉLMÉNYÉT HORDOZZÁK.

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

SOROZAT –
TERMÉSZETKÖZELBEN

VIHARBAN SZÜLETETT SZIRÉNEK

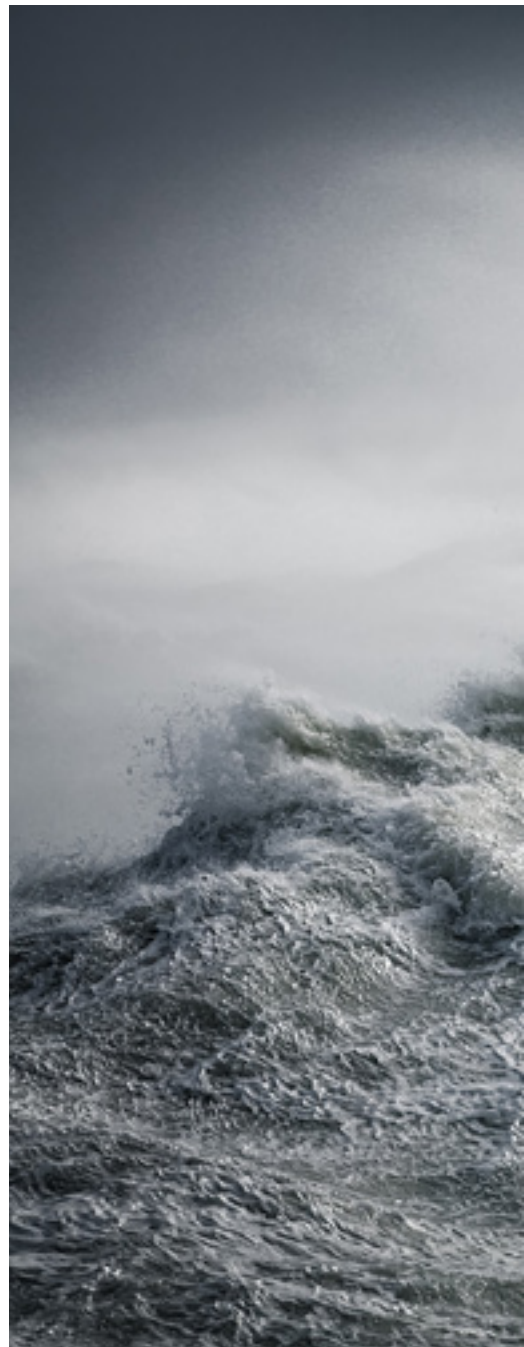
Rachel Talibart a dél-angliai Kelet-Sussexben töltötte gyerekkorát. Imádta szülővárosa, New Haven tengerpartját, kedvenc időtöltése volt, hogy a legnagyobb viharok idején bámulta a Csatornán korbácsolt hullámokat.

- ◆ Fiatalkorában aztán Londonba költözött, ahol hosszú éveket ügyvédként dolgozott. Ekkor szerette meg a fényképezést, kollégái úgy emlékeznek vissza, hogy Rachel a nyaralásairól mindig filmtekercsek tucatjaival érkezett vissza. 2008-ban váltott digitális fényképezőgépre, ami állítása szerint fordulópont volt az életében: alkotókedvét sokkal kreatívabban élhette ki az új technológiának köszönhetően, és gyorsan eldöntötte, hogy felhagy ügyvédi hivatásával.

Visszaköltözött szülővárosába, és 2016 óta a gyermekkori emlékeit és a görög mitológia iránti szeretetét fogalmazza meg fényképekben. *Szirének* névre keresztelt sorozatához olyan hullámokat választ, amelyek mitológiai alakokra emlékeztetik. Itt látható képén *Niobé*, a gyászában kővé dermedt és mégis könnyező anya elevenedik meg.

A sorozat képein többek közt felfedezhetjük a hullámokból kirajzolódó *Poszeidónt*, *Perszephoné*, *Pontusz* vagy *Medúza* alakjait.

Rachel Talibart fényképeit a Sony World Photography Awards 2018 pályázaton is díjazták, a döntősök képeiből április 20-án nyílik kiállítás a londoni Somerset House-ban. Online itt nézhetünk hullámsziréneket: racheltalibart.com. ◆

Kép: Rachael Talibart, United Kingdom, Shortlist, Professional, Landscape (Professional competition), 2018 Sony World Photography Awards

KISBABÁT VÁRSZ?
KÉRDÉSED VAN?

TÖLTSD LE AZ ÉDES KISBABÁM
MOBIL ALKALMAZÁST,
IGÉNYELD ÁTVEVŐKÓDODAT,

www.edeskisbabam.hu

ÉS VEDD ÁT INGYENES PROMOBX
VÁRANDÓSCSOMAGODAT
AZ **alma**
gyógyszertárak -BAN!

AZ ELSŐ PILLANATTÓL...

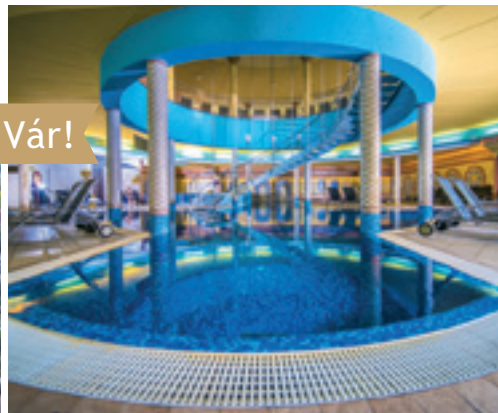
www.promobox.hu
varandoscsmag@promobox.hu

Promo

Nálunk minden nap új élmény Vár!

NYÁRI ELŐFOGLALÁSI AKCIÓK MÁR A HONLAPON!

AKCIÓS HÉTKÖZNAPOK SÜMEGEN

Aktív kikapcsolódás, történelmi környezet • megfizethető ár,
4 csillag superior minőség • egyedi élmények, családi pihenés
• kalandozás az időben - egészen a középkorig!

Családi kalandozások történelmi környezetben tavasszal is!

hétköznapi kényeztetés... • csodálatos wellness fürdő... • középkori hangulat... • történelmi programok... • ...a Hotel Kapitány★★★★superior Wellness-ben!

Tavaszi hétköznapiok félpanzióval, lovagi torna bemutatóval
már **16 900 Ft / fő / éj-től!**

A kedvezmények visszavonásig érvényesek, bővebb csomaginfo: www.hotelkapitany.hu

Legyen részese Ön is egy középkori varázslatnak, vegyen részt lovagi torna bemutatókon, kóstolja meg az ínycsiklandó középkori lakomát, fedezze fel velünk egy csodás középkori vár rejtélyei, ismerje meg e távoli kor életét, a középkori mindennapokat, harcokat, és közben pihenjen szállodánkban!

Hotel Kapitány★★★★superior Wellness

8330 Sümeg, Tóth Tivadar u. 19. • Tel./Fax: +36 87 550 166 • +36 87 550 167

E-mail: sales@hotelkapitany.hu • foglalas@hotelkapitany.hu • www.hotelkapitany.hu

SAMPÉD

stílusos, bátor, elkötelezett

BŐSZE ÁDÁM

„ERŐS HATÁSSAL VOLT RÁM HALMAI VILMOS ATYA SZARKAZMUSA, A SZERZETES LÉTÉRE IS KÉT LÁBBAL A FÖLDÖN JÁRÓ GONDOLKODÁSMÓDJA.”